

İÇİNDEKİLER

1- Sermaye Piyasasında Bu Ay Konuşulanlar

2- 2023 Aralık Düzenleme Değişiklikleri

3- Tarihte Bu Ay

4- Ayın Fikri

G20/OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri
2023 Revizyonu

5- Yurtiçi Yurtdışı Değişik Uygulamalar

Finansal Kurumlarda Yolsuzluk Nasıl Ön-
lenebilir?

SERMAYE PİYASASINDA BU AY KO-
NUŞULANLARHalka Arz Edilen Şirket ve Halka Arz
Büyükliğünde Borsa İstanbul Avrupa Bi-
rincisi Oldu

2021 yılında 53 şirket halka açılırken, 2022 yılında ise 40 şirketin halka arzı gerçekleşti. 2023 yılında ise 54 şirketin halkı arzı gerçekleşerek 2021'den bugüne kadar borsa yatırım fonları hariç 147 şirketin halka arz edilmiş olup, 2023 yılı Kasım ayında halka açık şirket sayısı 532'ye yükseldi. Böylece söz konusu şirketler sermaye piyasalarımızdan 2023 yılında yaklaşık 80 milyar Türk Lirası fon sağladı. Öte yandan, Borsa İstanbul'un piyasa değeri Kasım ayı sonunda yüzde 72 artarak yaklaşık 11 trilyon Türk Lirası'na ulaştı. Ülkemiz halka arzlardaki performansı dünya sıralamalarına da girdi. Bu sene dünya genelinde halka arz sayısı yüzde 8, elde edilen hasılat yüzde 33 azalmakla beraber, Borsa İstanbul 2023 yılında halka arz tutarına göre dünyada 11. sırada yer alırken, halka arz adedine göre 10. sırada yer aldı. Bölgesel olarak bakıldığında ise, Borsa İstanbul hem halka arz edilen şirket adedi, hem de halka arz büyüklüğü açısından Avrupa'da birinci sırada yer aldı.

Pay Piyasasında Bireysel Yatırımcı Sayısı
Düşerken, Yabancı Yatırımcı Sayısı Artıyor

Pay piyasasındaki yatırımcı sayısı ise 2021 ve 2022 yıl sonlarında sırasıyla 2,4 milyon ve

3,8 milyon adet oldu. Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) verilerine göre, 2023 yılının Ekim ayında Borsa'da pay yatırımcı sayısı 8,5 milyon aşarak rekor kırarken, 26.12.2023 tarihi itibarıyla 7,9 milyona kadar indi. Endekste ki dalgalanmalar, faiz oranındaki artış, jeopolitik gerilimler ve ekonomik faktörler bu azalmada rol oynadı. Mevduat faizlerindeki yükselişin borsaya rakip olarak görülmeye başladığı ve son dönemde halka arzların yoğunlaşmasının borsada likidite sorunu yarattığı ifade edilmektedir. Bu olağanüstü dönemin devamında, bu süreçte yapılmış olan halka arzı ilişkin düzenlemelerin de yeniden gözden geçirilmesi gelişme, değişim ve dönüşümler karşısında gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası yatırımcıların Borsa İstanbul'a olan ilgisi sürerken, üst üste 7 haftadır alım yapan yabancılar bu dönemde 1,8 milyar dolarlık hisse aldı ve Borsadaki payları yüzde 38'e yükseldi.

Ülkemizde her 10 kişiden biri pay senedi sahibidir. Ancak, bireysel yatırımcıların yarısından fazlasının portföyünün 10.000 TL'nin altında olduğunu görüyoruz. Bir ülkede sermaye piyasasının gelişmişliğini göstermekte kullanılan "piyasa kapitalizasyonu/millî gelir"; "piyasadaki işlem hacmi/millî gelir"; "borsa kotunda yer alan şirket sayısı"; "1 milyon kişi başına düşen borsa kotundaki şirket sayısı"; "1 milyon kişi başına IPO sayısı" gibi sayısal ölçütler sermaye piyasalarının gelişmişliğinin ülkelerarası kıyaslamalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Bu açıdan Borsa İstanbul'un halen gelişme potansiyeli olduğu değerlendirilmektedir.

Sermaye Piyasası Kurumlarında ve Halka
Açık Şirketlerde Enflasyon Muhasebesi Be-
lirsizliği

Finans piyasalarındaki tüm paydaşların ve karar alıcıların temel veri seti olan finansal tablolar bu yılsonunda her zamankinden daha fazla gündemdedir. Halka arzlardan, borçlanma aracı ihraçlarına, finansman işlemlerinden, satın alma/birleşme işlemlerine kadar çok geniş bir alanda ihtiyaç duyulan finansal tablolar, 2023 hesap dönemi sonu itibarıyla yıllar sonra tekrar enflasyon muhasebesi uygulamasının getirdiği sorunlarla herkesin radarına girmiş durumdadır.

Ülkemizde şirketlerin yasal muhasebe kayıtlarını tuttukları muhasebe düzeni ile finansal

tablolarla baz olan muhasebe standartlarının farklı olması durumu daha da karmaşık hale getirmektedir. Son durum itibarıyla enflasyon muhasebesi uygulamasına ilişkin durum düzenleme kaynağına göre aşağıdaki özetlenmektedir.

- Yasal Muhasebe Kayıtları (Vergi Usul Kanunu) -31 Aralık 2023
- Finansal Tablolar (Ulusal) (TMS/TFRS) - 31 Aralık 2023 (Karşılaştırmalı sunulan erken dönemin başlangıcına dönülmesi gerekmektedir)
- Finansal Tablolar (Uluslararası) (IAS/IFRS) - 30 Haziran 2022 Karşılaştırmalı sunulan erken dönemin başlangıcına dönülmesi gerekmektedir)

Yukarıda yer verilen farklı düzenlemeler kaynaklı olarak enflasyon muhasebesinin pratikte uygulanmasına yönelik kullanılacak endeks farklılıkları başta olmak üzere birçok farklılık bulunması şirketlerin raporlama yüklerini daha da artırmaktadır. Örneğin, yurt dışında sermaye piyasası işlemi ve benzeri bir finansman işlemi gerçekleştirmek isteyen şirketler, IAS/IFRS uyarınca enflasyon muhasebesini 2022 yılı Haziran ayından beri uyguladıkları bir finansal tablo seti, Türkiye'de bağımsız denetime tabi olmaları durumunda TMS/TFRS bazlı ve 2023 yılı Aralık ayı itibarıyla enflasyon muhasebesi uyguladıkları ayrı bir finansal tablo seti ve vergi beyannamelerinde baz alacakları tamamen farklı bir enflasyon muhasebesi uygulaması olmak üzere, toplamda 3 farklı raporlama setiyle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Bu duruma ilaveten, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu 23 Kasım tarihinde yaptığı duyuru ile kendi alanlarında düzenleme yapmakla yetkili olan kuruluşlara enflasyon muhasebesi için farklı geçiş tarihleri belirlemeleri konusunda serbestlik tanımıştır. Duyuru akabinde BDDK, bankalar ile finansal kiralama, faktöring, finansman, tasarruf finansman ve varlık yönetim şirketlerinin 31 Aralık 2023 tarihli finansal tablolarının TMS/TFRS kapsamında yapılması gereken enflasyon düzeltmesine tabi tutulmamasına karar vermiştir.

Benzer bir kararı sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri için Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK) da aldı. Sermaye Piyasası Kurulu'nun konuya ilişkin henüz bir düzenleme duyurusu bulunmamasıyla birlikte, farklı düzenleyici kurumların farklı geçiş tarihleri görmesi süreci daha da yönetilmesi güç bir hale getirmektedir. BDDK ve SEDDK'nın aldığı kararların kendi düzenledikleri şirketleri konsolide eden grup şirketleri açısından da ayrı bir zorluk yaratabileceği ilgili paydaşlarca dile getiriliyor. Hakim ortağın enflasyon muhasebesine göre hazırladığı konsolide finansal tablolarda bağlı şirketlerin enflasyon muhasebesi uygulamaması da, başka bir teknik sorunu önümüzdeki dönemde gündemimize getirecek gibi durmaktadır.

Tüm paydaşların görüşleri alınarak enflasyon muhasebesi uygulamasının ülkemiz açısından sağlıklı bir zemine oturtulması başta sermaye piyasaları olmak üzere tüm ülke ekonomisi için önem arz etmektedir.

IOSCO'nun Merkeziyetsiz Finans (DeFi) Raporu

Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü IOSCO, Aralık ayında "Merkeziyetsiz Finans (DeFi) için Politika Önerileri Raporu"nu yayınlamıştır. Raporu yer alan dokuz adet Politika Tavsiyesi, DeFi'den kaynaklanan piyasa bütünlüğü ve yatırımcıların korunmasına dair endişeleri, üyelerin yetki alanlarında düzenleyici çerçevelerin daha fazla tutarlılığını ve daha fazla gözetimini destekleyerek ele almayı amaçlamaktadır. Öneriler altı temel alanı kapsamaktadır:

- (1) DeFi Düzenlemeleri ve Yapılarının Anlaşılması
- (2) Düzenlemelerde Ortak Standartlara Ulaşılması,
- (3) Temel Risklerin Belirlenmesi ve Yönetilmesi
- (4) Açık, Doğru ve Kapsamlı Kamuyu Aydınlatma Yapılması
- (5) Geçerli Yasaların Uygulanması
- (6) Sınır Ötesi İşbirliği Yapılması.

DeFi Politika Tavsiyeleri, IOSCO'nun Kasım 2023'te yayınlanan "Kripto ve Dijital Varlıklar (CDA) Piyasaları için Politika Tavsiyeleri"ni tamamlayıcı niteliktedir. IOSCO'nun bu iki grup öneri seti, IOSCO'nun Kripto Varlık Yol

Haritasına uygun olarak geliştirilmiştir. Ülkemizin kripto varlıklara ilişkin düzenlemelerinde de bu tavsiyelere dikkat edilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

2023 ARALIK DÜZENLEME DEĞİŞİKLİKLERİ

1. Karbon Piyasası Geliştirme Projesine İlişkin Olarak İmzalanan Hibe Anlaşması

Resmî Gazete'nin 12 Aralık 2023 tarihli sayısında, Karbon Piyasası Geliştirme Projesine İlişkin Olarak Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası Arasında İmzalanan Hibe Anlaşması (Milletlerarası Andlaşma) yayımlanmıştır.

2. 7470 Sayılı Kanun'la Onaylanması Uygun Bulunan Türk Yatırım Fonu Kuruluş Anlaşmasının Onaylanmasına İlişkin Karar hk.

Resmî Gazete'nin 13 Aralık 2023 tarihli sayısında yayınlanan 7948 sayılı karar ile, kararın ekinde yer alan "Türk Yatırım Fonu Kuruluş Anlaşması" onaylanmış olup, kararda "16 Mart 2023 tarihinde Ankara'da imzalanan ve 7470 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli 'Türk Yatırım Fonu Kuruluş Anlaşması'nın onaylanmasına, 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2'nci ve 3'üncü maddeleri gereğince karar verilmiştir." ifadelerine yer verilmiştir. Karara göre, Türk Yatırım Fonu'nun sermayesi 5 devlet tarafından karşılanacak ve toplam 500 milyon dolar olacaktır. Türkiye'nin yanı sıra Türkmenistan, Kazakistan, Azerbaycan ve Özbekistan'ın yatırımcı olarak girdiği fon 10 bin hisseye bölünmüş olup, her devlet 2 bin adetli eşit hisseye sahip olacaktır.

3. TÜRİB Aracılık Faaliyetleri Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik hk.

Resmî Gazete'nin 26 Aralık 2023 tarihli sayısında, 20/4/2019 tarihli ve 30751 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye Ürün İhtisas Borsasında Aracılık Faaliyetleri ile Aracıların Gözetimi ve Denetimi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayınlanmıştır. Yapılan değişiklik ile, Yönetmeliğin ilk halinde yer alan ve

6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca Kurul tarafından yetkilendirilen aracı kurumları şeklinde tanımlanan "sermaye piyasası aracı kurumu" yerine "Aracı kuruluş" tanımına yer verilmiştir. "Aracı kuruluş", 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 37 nci maddesinin birinci fıkrasındaki yatırım hizmet ve faaliyetlerinden (a), (b), (c), (e) ve (f) bentlerinde yer alanları münhasıran yapmak üzere Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilen yatırım kuruluşları ile 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununda tanımlanan bankalar şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca tanımlar maddesine çerçeve sözleşme, saklama, takas ve takas merkezi tanımları da eklenmiştir.

TÜRİB'de aracılık faaliyeti yapılabilmesi için gerekli olan şartlarda da değişikliğe gidilmiş olup, asgari 1 milyon TL sermayeye sahip olunması şartı, asgari 10 milyon TL nakden ve tamamen ödenmiş sermayeye sahip olunması şeklinde tadil edilmiş ve sermaye tutarının her yıl yeniden değerlendirilmesinde artırılabileceği hükmüne yer verilmiştir. Faaliyet izni için aranan şartlara, şirketin unvanında "Ürün Piyasası Aracı Kurumu" ibaresinin bulunması ve faaliyet izni verilmesinden itibaren 6 ay içinde Borsaya karşı yükümlülüklerini yerine getirerek Borsaya üyelik başvurusunda bulunulacağına ilişkin yazılı taahhütname sunulması da ilave edilmiştir. Yönetmelik'te yapılan değişiklik ile, TÜRİB'e genel müdür olarak atanacak kişinin işletme, iktisat, maliye, kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler, hukuk, mühendislik, sermaye piyasaları veya bankacılık alanlarında lisans veya lisansüstü öğrenim görmüş olması ve yükseköğrenim sonrası mali piyasalar alanında en az 7 yıllık mesleki deneyiminin olması ve Borsa düzenlemeleri ile belirlenen kapsamda talep edilen Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu tarafından verilen lisans belgelerine sahip olması zorunluluğu getirilmiştir.

Yönetmelik değişikliği ile aracıların, ELÜS ile ELÜS'e dayalı vadeli işlem sözleşmelerinin teslimi, bedellerinin ödenmesi ve söz konusu araçlara yönelik takas ve saklama hizmetleri de dâhil olmak üzere Borsada gerçekleştirilen işlemlerinin tümünden ve personelinin görevleri esnasında yaptıkları işlerden, müşterilerine, diğer aracılar, Borsaya ve/veya üçüncü kişilere verdikleri zararlardan sorumlu oldukları hükme bağlanmış, ayrıca aracıların, 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlen-

mesi Hakkında Kanun ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca hesap açmadan önce müşterilerinin kimlik bilgilerini tespit edecekleri düzenlenmiştir. “Aracı kuruluşların ve diğer Borsa üyelerinin yetkilendirilmesi” başlıklı maddede yapılan değişiklik ile, 31/12/2026 tarihinden itibaren Bakanlık tarafından ürün piyasaları konusundaki yetkinlik ve tecrübesi yeterli görülen aracı kuruluşların, Kurulun uygun görüşüyle, Yönetmelikte tanımlanan “aracı” tanımı kapsamında yetkilendirilebilecekleri hükmüne yer verilmiştir.

4. Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun hk.

Resmi Gazete’nin 28 Aralık 2023 tarihli sayısında 7491 sayılı “Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” yayınlanmış olup, anılan kanun ile muhtelif düzenlemelerde değişikliğe gidilmiştir. Torba Kanun’un 12’nci maddesi ile; 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 nci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “faiz gelirleri için ayrı ayrı veya birlikte bir katına” ibaresi “kar payı ve faiz gelirleri için ayrı ayrı veya birlikte %40’a” şeklinde, on yedinci fıkrasında yer alan “%15’e” ibaresi “%40’a” şeklinde değiştirilmiş, aynı fıkra da yer alan “her bir sermaye piyasası aracı” ibaresinden sonra gelmek üzere “ihraç edenler, ihraç veya iktisap tarihi, hesap türü, hesap açılış tarihi,” ibaresi eklenmiştir. Anılan maddenin gerekçesinde, yapılan düzenleme ile yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan gelirler ve döviz cinsinden açılmış hesaplardan elde edilen faiz gelirleri ve kar payları üzerinden Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 nci maddesi kapsamında yapılacak vergi tevkifatına ilişkin oranı ayrı ayrı veya birlikte %40’a kadar artırmaya ve geçici 67 nci maddede yer alan oranları her bir sermaye piyasası aracı, ihraç edenler, ihraç veya iktisap tarihi, hesap türü, hesap açılış tarihi, kazanç ve irat türü ile bunların vadesi, elde tutulma süresi ve bunları elde edenler itibarıyla, yatırım fonlarının katılma belgelerinin fona iade edilmesinden veya diğer şekillerde elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar için fonun portföy yapısına göre, ayrı ayrı %40’a kadar artırma konusunda Cumhurbaşkanına yetki verildiği ifadesi yer almaktadır.

Değerlendirme: Vergi en önemli maliye politikası araçlarından biridir ve gerektiğinde kişilerin yatırım ve tasarruf kararlarının yönlendirilmesinde kullanılması son derece doğaldır. Öte yandan bu yapılırken vergilerin belirliliği ilkesi ve herkesin elde ettiği kazançta göre vergilendirilmesi ilkesinden de taviz verilmemeli, kullanılacak yetkilere bir sınır da getirilmelidir. Bu kapsamda %40 a kadar tevkifat yapılabilmesine yönelik yetki verilmesi hususunun, yetkinin hangi oranda ve ne şekilde kullanılacağı bilinmemekle birlikte bu yaklaşımla değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Öte yandan, ülkemizde yatırım fonları aracılığıyla döviz cinsinden borçlanma araçlarına yatırım yapan yatırımcılar için stopaj nihai vergi olup, kolektif yatırımlar, yatırımcılara önemli vergisel avantajlar sağlamaktadır. Kolektif yatırım araçları vasıtasıyla satın alınan yabancı para cinsinden borçlanma araçlarına uygulanacak stopaj oranının % 40 düzeyine çıkarılması, yurtdışı yatırımcıların ilerleyen dönemde tasarruflarını ülke dışında değerlendirmeye sevk edebileceği, döviz bazlı fonlardan çıkışlara sebebiyet verebileceği, özellikle döviz fonlarına uygulanacak stopajın DTH’a uygulanan stopajın üzerinde belirlenmesi ile Eurobond piyasasının ve borçlanma maliyetlerinin olumsuz yönde etkilenmesi söz konusu olabilecektir. Esasen TL enstrümanlara yatırımı teşvik amacıyla yapılan ve yürürlüğe giren yasal düzenlemenin, vergiden kaçınma maksadıyla döviz çıkışına sebebiyet vererek vergi geliri kaybı yaratması da kuvvetle muhtemeldir.

Torba Kanun’un 17’nci maddesi ile de; 213 sayılı Vergi Usul Kanununun geçici 33 üncü maddesinin üçüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir. “Bankalar, 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu kapsamındaki şirketler, ödeme ve elektronik para kuruluşları, yetkili döviz müesseseleri, varlık yönetim şirketleri, sermaye piyasası kurumları ile sigorta ve reasürans şirketleri ve emeklilik şirketleri tarafından geçici vergi dönemleri de dahil olmak üzere 2024 ve 2025 hesap dönemlerinde yapılan enflasyon düzeltmesinden kaynaklanan kâr/zarar farkı kazancın tespitinde dikkate alınmaz. Bu fıkra kapsamında belirlenen dönemleri geçici vergi dönemleri de dahil olmak üzere bir hesap dönemi kadar uzatmaya Cumhurbaşkanına yetkilidir.”

Değerlendirme: Enflasyon düzeltilmesi özsermayesi güçlü olan şirketlerde vergi matrahını aşağı çekecek, varlıklarını borçla finanse eden şirketlerde ise vergi matrahını arttırarak enflasyondan vergi ödemelerine neden olacaktır. Ülkemiz vergi gelirlerinin önemli bir bölümünü ödeyen düzenleme kapsamındaki finansal kuruluşların öz kaynakları kuvvetli olduğundan vergi gelirlerinin azalacağı endişesi ile yasal düzenleme yapılmıştır. Düzenlemenin eşitlik ilkesine ve Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle ihtilaf konusu olabileceği değerlendirilmektedir.

SERMEP’ten Haberler

TARİHTE BU AY

Tarihte Aralık
(Celali Yılmaz)

Sermaye piyasaları tarihinde Aralık ayı, özellikle Türkiye’de, düzenlemeler ayı olarak adlandırılabilir. Yeni yılda uygulanması istenen politikaların mevzuatının tamamlanması için Aralık ayı idealdir.

- Kriz ortamında borsanın zapturapt altına alınmasına ve Abidin Paşa’nın borsa komiseri olarak görevlendirmesine dayanak teşkil eden “Dersaadet Tahvilat Borsası Nizamnamesi” **1 Aralık 1873** tarihli.
- Türkiye’de 1447 sayılı Kanuna göre kurulan ve en uzun süre faaliyette kalan borsa olan *Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsası* (MKKB) hukuken **18 Aralık 1985** tarihine kadar devam etmiş, 91 sayılı KHK’ya göre kurulan *İstanbul Menkul Kıymetler Borsası*’nın resmi açılışı da **26 Aralık 1985** tarihinde yapılmıştır.
- MKKB’nin tarihe karıştığı 1985 yılı Aralık ayında üç işlem günü, beş hisse senedinde toplam 17.650.000 liralık hacim gerçekleştirilmiştir. Yaklaşık 56 yıl faaliyet gösteren MKKB’de yapılan son işlem, **11 Aralık**

1985 günü *Ege Endüstri* hissesinde, 11.000 lira fiyattan 450 adetlik işlemidir.

- ABD’de başlayan 1929 İktisadi Buhranının yarattığı sıkıntılar yanında, Türkiye’nin git-tikçe artan döviz sorununu yerli malı kulla-narak çözmek ümidiyle kurulan Milli İkti-sat ve Tasarruf Cemiyeti’nin faaliyetleri kapsamında, *her yıl Aralık ayının ikinci haf-tası* 1931’den itibaren “**Tasarruf Haftası**” olarak kutlanmaya başlanmıştır. Bu hafta daha sonra okullarda “**Yerli Mali Haf-tası**”na dönüşerek 1980’lere kadar kutlan-maya devam etmiştir.
- Aralık ayı, yeni model otomobillerin tanı-tım ayıdır. *Anadol* 19 Aralık 1966’da, *Mu-rat* 131 28 Aralık 1976’da ve *TOGG* 27 Ara-lık 2019’da yapılan basın toplantılarıyla ilk kez tanıtıldı.
- Osmanlı borçlarının tasfiyesine ilişkin an-laşma **1 Aralık 1928** günü TBMM’de onaylandı. Türkiye Cumhuriyeti, Lozan’da tam karara bağlanmayan konularda 1928’in 13 Haziran günü Düyun-ı Umu-niye’yle bir anlaşma yapmış ve Osmanlı İmparatorluğu’nun 1912 yılından önceki borçlarının %63’ünü, bu tarihten sonraki-lerin %76’sını üstlenmiştir.

Aralık ayında, döviz hakkındaki kararlar da boldur:

- Artan döviz ihtiyacına önlem olarak **4 Ara-lık 1929** tarihinde Türk parasının değerini yükseltmek için alınacak tedbirleri ihtiva eden ve her yerde, her işte yerli malı ve mamulâtının kullanılacağını bildiren Vekil-ler Heyeti Karamamesi yayımlandı.
- Dünya ekonomik buhranı sırasında Türk Lirasının değerinin korunması amacıyla kurulan “**Bankalar Konsorsiyumu**”nun fa-liyetlerine, TCMB’nin faaliyete geçmesin-den sonra, **31 Aralık 1931** tarihinde son verildi.
- Türk Parası Kıymetini Koruma mevzuatı değiştirilerek, **29 Aralık 1983** tarihinden itibaren *döviz bulundurmak, almak, sat-mak* serbest hale getirildi.
- IMF Türkiye’ye \$7,5 milyar acil durum kre-disi vermeyi **6 Aralık 2000** tarihinde onay-ladı.
- Bugünkü ABD dolarının sahibi Federal Re-zerv Sisteminin oluşturulmasına izin veren

Federal Rezerv Yasası, **23 Aralık 1913** günü Başkan Woodrow Wilson tarafın-dan imzalandı. Onay tarihinin, ABD’de herkesin Noel tatiline çıktığı güne denk ge-tirilmesi, Titanik kazasının bir yıl sonrası ve Cihan Harbî’nin bir yıl öncesine denk gel-mesi de komplo teorisyenlerini meşgul et-meye devam ediyor.

- Türkiye’de “dolarizasyonu azaltmak ve kur ataklarını önlemek” gerekçesiyle **20 Aralık 2021** tarihinde Kur Korumalı Mev-duat (KKM) uygulaması başlatıldı.

Borsalarda Aralık

- Finans jargonuna “**Şişman Parmak**” de-yimi **8 Aralık 2005** günü girdi. Japonya’nın büyük aracı kurumlarından Mizuho’da bir işlemci “610 bin Yen’den 1 hisse” yerine “1 Yen’den 610 bin hisse” sattı. Üstelik satılan miktar, *J-Cor*’un dolaşımdaki payla-rının 41 misliydi. Olaya ne borsa yazılımı uyandı ne de emir iptal edilebildi. Sonuçta Mizuho’ya 225 milyon Dolar zarar, litera-türe de “**Şişman Parmak**” kaldı.
- New York Hisse Senedi Borsası (NYSE) ku-ruluşundan 175 yıl sonra **28 Aralık 1967** tarihinde, 1.365 erkek üyesi varken ilk ka-dın üye olarak Muriel Siebert’i, kabul etti.
- Türkiye’de borsa acentesi olmak için baş-vuran ilk kadın ise **1934** yılında, Yüksek İk-tisat Mektebi mezunu Mediha Hanım’dır. O dönemde borsa acenteliği, bugünkü no-terliğe benzer bir mekanizmayla belirleni-yordu. Borsa acentesi olmak isteyenler MKKB Komiserliğine başvurarak sıraya gi-riyor, sayısı 25 ile sınırlandırılmış olan borsa acenteliklerinden biri boşaldığında, acentelik bekleyenlerden sıradaki atanı-yordu. Ancak ölüm veya istifa dışında acentelikler pek boşalmadığından, ömrü boyunca beklese de sıra gelmeyenler olu-yordu. Mediha Hanım’ın başvurusuna karşın sonraki yıllarda acente listesinde adı bulunmamaktadır.
- Mediha Hanım, borsacı olma hayaline ula-şamasa da, Türkiye’de bir kadının borsa acenteliği yapması ABD’den yıllar önce gerçekleşti. **Sabiha ERTÜRK**, 1950’lerin ortalarında borsa acentesi olarak atanmış,

hatta Borsacılar Derneği’nin İdare Heye-tine (bugünkü TSPB Yönetim Kurulu) seçil-miştir. ABD’de ilk kadın borsa üyesinin atandığı tarihte Türkiye’de Sabiha ER-TÜRK 12 resmi acenteden biriydi.

- “Borsa İstanbul’un 150. yılı” **22 Aralık 2023**’de kutlandı.
- Daha önce İMKB’nin kuruluşunun 25. Yılı **25 Aralık 2010**’da kutlanmıştı. Türkiye’de “borsacılığın 100 yılı” da 1966 yılında Ağustos ve Eylül aylarında kutlanmıştı. “Yüzüncü yıl” kutlamalarındaki hesaba esas alınan tarih 13 Nisan 1866 tarihli bir karname idi.

Aralık ayı, özellikle finansal konularda gele-ceğe yönelik isabetli tahminler yapmak için başarısız bir aydır:

- ABD Başkanlarının Ulusa Sesleniş (SOTU) konuşmaları 1923 yılı Aralık ayından itiba-ren radyodan yayınlanmaya başlanmıştır. ABD’nin 30. Başkanı Calvin Coolidge 4 Ara-lık 1928’de yaptığı ve “kalıcı” (permanent) kelimesini altı kez tekrar ettiği Ulusa Sesle-niş konuşmasında, *yoksulluğu kalıcı olarak yok ettiklerini ve kalıcı zenginliği sağladık-larını* söylemişti.¹ Fakat 1929 yılı bitme-den, tarihin o zamana kadarki en büyük ekonomik krizi patladı.
- **10 Aralık 1929 günü**, Büyük Buhranın ba-şında, ABD’nin en büyük çelik üreticisi *Bethlehem Steel*’in başkanı *Charles Schwab*, “*Bir sorun yok, refah hisse fiyatı demek değildir, sanayimiz bomba gibi, bize ne borsadan*” dedi. Ancak izleyen dö-nemdeki gelişmeler onu haklı çıkarmadı.
- Önde gelen borsa haber bültenlerinden biri olan “*Stock Service Digest*”, **15 Aralık 1972**’de, “*tanınmış borsa danışmanları-nın*” %84’ünün *iyimser olduğunu ve alım tavsiyesi verdiğini* yazdı. Fakat, Dow Jones Sanayi Endeksi, o günkü değeri olan 1.027,14’ü izleyen 10 yıl boyunca (20 Ekim 1982’ye kadar) bir daha görmedi.
- California eyaletinin yerel yönetimlerin-den biri olan Orange County, baş yatırım yetkilisi Robert Citron’un türev ürünler üzerinde spekülasyon yaparak ve faiz oranlarının yükselmeyeceğine dair iddi-aya girerek milyarlarca dolar kaybetmesi-nin ardından **6 Aralık 1994** tarihinde iflas

¹ [https://teachingamericanhistory.org/docu-ment/state-of-the-union-address-117/](https://teachingamericanhistory.org/document/state-of-the-union-address-117/) Sonucu şöyle bağlamıştı: “*The country is in the midst of*

an era of prosperity more extensive and of pe-ace more permanent than it has ever before experienced.”

korumasına başvurdu. Citron, bir yıl önce, *yaptığının riskli olmadığını* iddia edip, “Ben Amerika’nın en büyük yatırımcılarından biriyim, bu işleri bilirim,” demişti.

- Tarihin ilk modern hisse senedi balonu patladı. Paris’te işlem gören *Mississippi Co.* Hisseleri **2 Aralık 1719** günü tarihinin en yüksekini (10.025 livre) gördükten sonra inişe geçti. Şirket henüz dokuz yaşındaki Fransa Kralı XV. Louis’i ‘ikna eden’ işkoç finansçı ve ekonomist *John Law*’un çılgın projesiydi. Kuzey Amerika’yı kolonize edip sömürerek Fransa’nın borcunu kapatacaktı. Henüz “Ponzi finans” kavramı türetilmemişti ama projenin başarısı için, sonsuz sayıda yeni yatırımcının *Mississippi Co.* hisselerini sürekli satın alması gerekiyordu. Son yeni yatırımcı **2 Aralık 1719** günü geldi.
- **1 Aralık 1919:** Chicago Mercantile Exchange’de vadeli işlemler başladı. 45 dakika süren ilk günde üç *vadeli yumurta sözleşmesi* işlem gördü. (Kümeslerin ısıtılması teknolojisi gelişmediği için o yıllarda tavuklar sadece bahar aylarında düzenli yumurtluyorlardı. Yumurta alıcıları tedarik risklerini *hedge* etmek zorundaydılar.)

AYIN FİKRİ

G20/OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri 2023 Revizyonu

(Makbule Aslı KÜÇÜKGÜNGÖR)

Küresel Kabul Gören Kurumsal Yönetim Standartları

Kurumsal yönetim alanında dünya çapında kabul gören temel standartlar olan G20/OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri (ilkelere/ OECD ilkeleri) piyasanın güvenini ve bütünlüğünü, ekonomik verimliliği ve finansal istikrarı desteklemek amacıyla, kanun koyucu ve politika yapıcıların kurumsal yönetime ilişkin hukuki, düzenleyici ve kurumsal altyapıyı değerlendirmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. İyi kurumsal yönetimin (*good corporate gover-*

nance) temel uluslararası ölçütü olarak kabul gören ilkeler, farklı hukuk sistemlerine sahip ve farklı gelişim aşamalarındaki yargı çevrelerinin deneyimlerini ve amaçlarını yansıtmaktadır. Bu yönüyle küresel çapta bir etkinliğe sahip olmasının yanı sıra, Finansal İstikrar Kurulu’nun (Financial Stability Board/ FSB) sağlam finansal sistemler için ortaya konulan temel standartlarından biridir. Ayrıca kurumsal yönetim alanındaki Standartlara ve Kurallara Uyum Hakkındaki Dünya Bankası Raporlarının (*Reports on the Observance of Standards and Codes*) temelini oluşturmaktadır. İlkelerin uygulanmasının 2015 tarihinde G20 tarafından önerilerek teşvik edilmesi, bunların uluslararası alanda etkinliğini önemli ölçüde artırmıştır. Halen ilkeler OECD, G20 ve FSB üyeleri ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development/ OECD) üyeliğine aday ülkeleri kapsayan çok sayıda yargı çevresinde uygulanmaktadır.

OECD ilkeleri etkin bir kurumsal yönetimin temini için altı temel sütun üzerine inşa edilmiştir:

- (i) Etkin bir kurumsal yönetim altyapısına esas oluşturmak
- (ii) Pay sahiplerinin hakları, onlara hakkaniyetli davranılması ve temel pay sahipliği işlevleri
- (iii) Kurumsal yatırımcılar, borsalar ve diğer aracı kuruluşlar
- (iv) Kamuyu aydınlatma ve şeffaflık
- (v) Yönetim kurulunun sorumlulukları
- (vi) Son olarak eklenen ve ilkelerin menfaat sahiplerine yaklaşımını yansıtan sürdürülebilirlik ve dayanıklılık

OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri Revizyonu ve 2023 Bilgi Kitabı

Son olarak 2015 yılında gözden geçirilmiş olan OECD ilkeleri, kurumsal yönetim ve sermaye piyasalarındaki gelişmelere paralel olarak, 2021-2023 arasında kabul edilmelelerinden itibaren gerçekleşen en kapsamlı revizyonlardan birine tabi tutulmuş ve güncellenmiş hali Haziran 2023’te OECD Konseyi tarafından Bakanlar düzeyinde kabul edilmiştir [Kurumsal Yönetim İlkeleri Hakkında OECD Tavsiye Kararı, OECD/LEGAL/0413]. Sonrasında Eylül 2023’te G20 liderleri tarafından uygulanmasının tavsiye edilerek desteklenmesi, ilkelerin uluslararası etkinliğini pekiştirmektedir. Getirilen yenilikler içinde en dikkat çekici konu, başta sürdürülebilirlik

hususlu olmak üzere menfaat sahiplerinin öncelikleri dikkate alınarak ortaya konulan ilkeler olmuştur.

İlkelerin revize edilmesiyle birlikte 2023 Kurumsal Yönetim Bilgi Kitabı (“Factbook”) da yayımlanmıştır. OECD uygulamasında ilkelere dünya çapında nasıl uygulandığına ilişkin bilgi sunan tamamlayıcı bir doküman olan “Factbook”, başta kurumsal yönetim kodları, düzenleyici kurumlar, pay sahiplerinin hakları ve sorumlulukları ile yönetim kurulu uygulamaları olmak üzere 49 yargı çevresindeki kurumsal yönetim alt yapısını kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Belirtmek gerekir ki, anılan dokümanın 2021 baskısı, ilkelerin revizyonu için temel bir referans olmuştur. Bu kapsamda 2023 tarihli yeni baskıda, sermaye piyasası ortamının genişletilmiş analizine yer verilmekte ve ülkelerin şirket sürdürülebilirliği, elektronik genel kurul toplantıları ve şirket gruplarını nasıl ele aldıkları karşılaştırmalı olarak ortaya konulmaktadır. Bunun yanı sıra Factbook, revize edilmiş ilkeler çerçevesinde sunulan yeni konuları kapsamaktadır.

Revize Edilen İlkelere Temel Olan Hedefler

Revize edilen ilkeler, finansmanı, yenilikçiliği ve girişimcilğe erişimi teşvik etmek, yatırımcıların korunmasını sağlamak üzere bir hukuki çerçeve sağlamak ve şirketlerin sürdürülebilirliğini ve dayanıklılığını desteklemek olmak üzere üç temel stratejik hedefe hizmet etmektedir. Anılan hedefler doğrultusunda yeknesak prensipler ortaya konulmaktadır.

Yenilikçilik, Girişimcilik ve Finansmana Erişimin Teşvik Edilmesi

Revize edilen ilkelerin dayandığı stratejik hedeflerden ilki, finansmanı, yenilikçiliği ve girişimcilğe erişimi teşvik etmektir. İyi kurumsal yönetim, hem şirketlerin hem de yatırımcıların iş yapmayı çekici bulduğu koşullara katkıda bulunarak, bir yandan finansmana erişimin daha ucuz olmasına yardımcı olurken, bir yandan da yenilikçiliği, üretkenliği ve girişimcilği teşvik etmektedir. Böylece geniş anlamda ekonomik dinamizmin teşvikine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla bahsi geçen hedefi destekleyecek küresel bir kurumsal yönetim standardına sahip olmak büyük önem taşımaktadır. Küresel pazarlardaki dinamik değişimlerle birlikte, bu eğilimleri dikkate alan ve şirketlerin ve yatırımcıların uluslararası düzeyde faaliyet gösterebileceği tutarlı ve karşılaştırmalı bir çerçeve sağlayan

güncel standartlara sahip olmak her zaman- kinden daha önemli hale gelmiştir. OECD il- kelerinde finansmana erişimin genişletil- mesi hedefi doğrultusunda, aynı zamanda borsada işlem gören daha küçük şirketler ve farklı koşullar için esneklik ve orantılılığın uy- gulanması da amaçlanmaktadır.

Revize edilen ilkeler, bahsi geçen hedefe yö- nelik birçok yeni öneri içermektedir. Önce- likle ilgili yargı çevresinin şirket gruplarının denetimi için tanım ve ölçütler geliştirmesi tavsiye edilerek, bu tür yapılar için açık bir düzenleyici çerçeve teşvik edilmektedir. Bu- nun yanı sıra kurumsal yatırımcıların artan önemi dikkate alınarak, pay sahiplerinin ka- tılımını teşvik etmek ve kurumsal yatırımcı- ların katılım ve oylama politikalarına ilişkin açıklamalarını güçlendirmek amacıyla, dü- zenlemeleri tamamlayıcı bir araç olarak yö- netim kurallarının kullanılması önerilmek- tir. İlkeler aynı zamanda borçlanma aracı sa- hiplerinin piyasalarda artan önemi, hakları ve kurumsal yönetim açısından önemine değinen yeni bir tavsiyeyi de içermektedir. Bunun yanı sıra, gözden geçirilen ilkelerde, vekâleten oy kullanma konusunda danış- manlık yapanların, endeks sağlayıcıların ve Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (Environmen- tal, Social and Governance/ ESG) verilerinin ve derecelendirmelerinin artan kullanımı yansıtılmakta, bahsi geçenlerin analiz ve tav- siyelerinin doğruluğunu tehlikeye atabilecek çıkar çatışmalarının en aza indirilmesi amaç- lanmaktadır. İlkelerde aynı zamanda dere- celendirme ve endeks sağlayıcıları tarafın- dan kullanılan metodolojilerin şeffaflığının önemi de vurgulanmaktadır.

Yatırımcıların Korunmasını Sağlamak Üzere Hukuki Çerçeve Oluşturulması

İyi kurumsal yönetim politikalarının ikinci hedefi, sıradan hane halkı ve emeklilerin de içinde yer aldığı yatırımcıları koruyacak bir hukuki çerçeve sağlanmasıdır. Pay sahipleri- nin haklarını korumaya ve tüm pay sahiple- rine eşit muamele edilmesini sağlamaya yö- nelik iyi işleyen bir çerçeve, tasarrufları yatırı- ma dönüştürmüş hane halkının, borsada işlem gören şirketlerden, doğrudan bireysel yatırımcı olarak veya dolaylı olarak emeklilik ve yatırım fonları aracılığıyla yararlanabil- mesi için gereklidir. Bu amaçtan hareketle azınlık ve yabancı pay sahipleri de dâhil ol- mak üzere pay sahiplerinin haklarının ko- runmasını amaçlayan öneriler, OECD ilkele- rinin bütününde yansımaları bulmaktadır.

Bu kapsamda, bilgiye erişim, önemli konu- larda katılım ve oy kullanma ile şirketin kârından pay alma konusunda bir dizi temel hakkın tanımlanması; tüm pay sahiplerine adil davranılmasını sağlamak amacıyla ilişkili taraf işlemlerinin gözetimi ve açıklanmasına ilişkin kapsamlı tavsiyeler; aşırı gecikme ol- madan makul bir maliyetle etkili tazminat alma fırsatı da dâhil olmak üzere, içeriden öğrenenlerin ticaretine ve diğer pay sahi- pleri hakları ihlallerine karşı etkili yaptırımın sağlanması; yatırımcılara, bir şirketin değeri, yatırım veya oy verme kararlarına ilişkin de- ğerlendirmelerini destekleyecek, özellikle de önemli nitelikteki bilgilerin zamanında açıklanması konusunda kaliteli bilgi sağla- maya yönelik ayrıntılı kamuyu aydınlatma önerileri, ilkelerde revizyon öncesinde de yer almıştır.

Bunların yanı sıra, gözden geçirilmiş ilkeler yatırımcıların korunmasını güçlendirmek için yeni tavsiyeler içermektedir. Şöyle ki; il- keler arasına, dış denetçiye seçme, atama veya onaylama konusunda yeni bir temel pay sahipleri hakkı eklenmiştir. Ayrıca, pay sahiplerinin bilgiye ve katılım fırsatlarına eşit erişim sağlayacak şekilde yürütülmesini sağ- lamak amacıyla, pay sahiplerinin genel kurul toplantılarına sanal veya karma (sanal ve yüz yüze) olarak uzaktan katılımının müm- kün olması öngörülmektedir. Bütün bunla- rın yanında, şirket grupları ile ilgili olarak azınlık pay sahiplerinin haklarının korunması bakımından, grup şirketi yapılarında ser- maye yapılarının, grup yapılarının ve şirket gruplarındaki kontrol düzenlemelerinin ka- muya açıklanması, ilişkili tarafların etkin gö- zetimini desteklemek için karmaşık pay sa- hipliği yapılarıyla ilgili şeffaflığın artırılması önerilmektedir. Son olarak, borçlanma aracı sahiplerinin haklarına ilişkin yeni bir tavsiye aracılığıyla, sözleşmelere uyulmama riski de dâhil olmak üzere, borçlanma sözleşmele- rine ilişkin önemli bilgilerin kamuya açıklan- ması öngörülmektedir.

Şirketlerin Sürdürülebilirliği ve Dayanıklılı- ğının Desteklenmesi

İyi kurumsal yönetimin üçüncü hedefi, şir- ketlerin sürdürülebilirliğini ve dayanıklılığını desteklemek olarak belirlenmiştir. Buna göre iyi tasarlanmış kurumsal yönetim poli- tikaları, şirketlerin sürdürülebilirliğine ve daha geniş anlamda ekonominin sürdürüle- bilirliğine ve dayanıklılığına katkıda bulunur. Sürdürülebilirlik konularıyla ilgili sağlam bir kurumsal yönetim çerçevesi, şirketlerin kendi pay sahiplerinin ve farklı paydaşların

çıkarlarını tanımasına, bunlara yanıt verme- sine ve aynı zamanda kendi uzun vadeli ba- şarılarına katkıda bulunmasına yardımcı ola- bilecek nitelik taşımaktadır. Bahsi geçen ge- rekçeler, revizyonda en büyük genel değişik- liğe yol açmıştır. Bunun sonucunda ilkelere sürdürülebilirlik ve dayanıklılık konusunda yeni bir bölüm eklenmiştir.

Sürdürülebilirlik konusundaki yeni öneri- lerde, öncelikle sürdürülebilirlikle ilgili bilgile- rin kamuya açıklanmasında “Önemlilik” kav- ramına ilişkin rehberlik yapılmaktadır. Ay- nıca, sürdürülebilirlikle ilgili kamuyu aydınlat- manın şirketler ve piyasalar arasında karşı- laştırılabilirliğini kolaylaştıran uluslararası ka- bul görmüş standartlara bağlılık desteklen- mektedir. Bir şirketin sürdürülebilirlikle ilgili bir amaç veya hedef belirlemesi duru- munda, kamuya doğrulanabilir ölçütlerin açıklanmasını sağlamak amaçlanmaktadır. Son olarak, bir şirketin sürdürülebilirlikle ilgili açıklamalarının objektif bir değerlendirme- sini sağlamak için dış denetimin aşamalı ola- rak uygulanması tavsiye edilmektedir. Re- vize edilen ilkelerde yönetim kurulunun sür- dürülebilirlik konusundaki sorumluluklarına ilişkin olarak, yönetim kurulunun temel iş- levlerini yerine getirirken öncelikle sürdü- rülebilirlik konularını dikkate alması tavsiye edilmektedir. Son olarak, revize edilen ilke- ler, sürdürülebilirlik konularında şirket, pay sahipleri ve menfaat sahipleri arasındaki di- yaloğu teşvik etmektedir. Bu diyalog, yöne- tim kurulunun karar verme sürecine ilişkin bilgi alınmasında ve yatırımcıların uzun va- deli iş stratejisine olan güveninin oluşturul- masında önemli bir rol oynamaktadır.

Getirilen Yeniliklerin Temel Sonuçları: Menfaat Sahipleri Yaklaşımına Vurgu ve Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Yöneticilerin Hesap Verebilirliği

Yeni tavsiyeler, yönetim kurulları tarafından yönetilmesi beklenen konuların artan kap- samını ve karmaşıklığını yansıtacak şekilde geniş bir yelpazedeki konuları ele almaktadı- r. Öncelikle, yönetim kurullarının iş karar- larını alırken, şirketin uzun vadeli başarıları ve performansı ile pay sahiplerinin çıkarına ola- cak şekilde, menfaat sahiplerinin çıkarlarını dikkate almaları tavsiye edilmektedir. Bu- nun yanı sıra, yeni tavsiyeler, bir taraftan yö- netim kurulu içindeki komitelerin giderek artan önemini yansıtırken, diğer taraftan bunların oluşturulmalarında esneklik esasını benimsemekte ve risk yönetimi konusunda yönetim kurullarının sorumluluklarını vurgu-

lamaktadır. Bu sorumluluk gereğince yönetim kurulunun önemli bilgilere erişimi kolaylaştırılmakta ve bu şekilde grup şirketleri bakımından risk yönetimini sağlamaya yönelik olarak yönetim kuruluna sorumluluk getirilmektedir. Aynı zamanda, ilkeler, kurumsal yönetim uygulamaları için dijital teknolojilerin kullanımının artmasına bağlı olarak dijital güvenlik risklerinin ele alınmasını da gerekli kılmaktadır. Ayrıca ilkelerde, yönetim kurulu üyelerinin ve üst yönetimin belirlenmesi bakımından yaş, dinsel köken, ırk gibi genel anlamda çeşitliliğin sağlanması yanında, özellikle cinsiyet çeşitliliğinin önemi de vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra yönetim kurulu üyelerinin eylemleri için iş hayatı kuralları (*Business Judgement*) gibi güvenli limanların kullanılması tavsiye edilmektedir. Son olarak, yönetici ve çalışanlara sağlanan mali hakların miktarlarının açıklanması ve sürdürülebilirlik göstergelerinin kullanımıyla ilgili yeni hükümler getirilmiştir.

Revize edilen ilkelerin, pek çok alanda ileriye dönük revizyonlar içeren iddialı bir referans olduğunu söylemek gerekir. Bahsettiğimiz üç hedefe ilişkin olarak ilkelerde gerçekleştirilen revizyonun ortak sonucu, yönetim kurulu üyelerinin ve diğer yöneticilerin hesap verebilirliğinin sağlanmasına yönelik öneriler getirilmesi olmuştur. Revizyonla ilgili en dikkat çeken değişiklik, ilkelerde ilk defa sürdürülebilirlik konusuna ilişkin önerilere yer verilmesidir. Kurumsal yönetimde günümüze kadar hâkim olan pay sahipliği yaklaşımı karşısında, revize edilen ilkelerde vurgu yapılan menfaat sahipleri yaklaşımının mevcut kurumsal yönetim uygulamalarına ne şekilde yansıtacağı zamanla şekillenecektir. Bununla birlikte ilkelerle sürdürülebilirlik unsurunun eklenmesi önemli bir mihenk taşı oluşturmaktadır.

YURTIÇİ YURTDIŞI DEĞİŞİK UYGULAMALAR

Finansal Kurumlarda Yolsuzluk Nasıl Önlenebilir?

(Hulusi İlker Evin)

Yolsuzluk, yalnızca iç kontrol sistemine sahip olmak ve iç-dış denetim vb. ile önlenemeyebilir. Yolsuzlukla mücadelede şirketlerin ve finansal kurumların etkin denetim sistemlerine, etkili bir iç kontrole, bu iç kontrolün etkinliğini inceleyen ve onaylayan bir iç denetim birimine sahip olmaları elzemdir. Bunun için de iç kontrol ve denetim sistemlerinin bazı mekanizmalarla desteklenmesi gerekir. Dünya genelinde yolsuzlukların ortaya çıkarılmasıyla ilgili araştırmalar incelendiğinde, yolsuzlukların ortaya çıkarılmasını sağlayan en önemli mekanizmanın iç kontrol ve iç denetim birimleri değil, ihbarlar olduğu anlaşılmaktadır². İhbarların alınması için kullanılan en önemli kanallar ise kurumların oluşturdukları ihbar hatlarıdır. Ayrıca, düzenleyici otoriteler de oluşturdukları ve kullandıkları ihbar/ödül sistemleriyle önemli ve büyük tutarlı yolsuzlukları tespit edebilmektedirler.

Bu kapsamda bir güven müessesesi olan bankalarda ve benzer faaliyetleri yürüten finansal kurumlarda, yolsuzlukla mücadeleye ilişkin olarak yönetimler tarafından proaktif bir çalışma sürdürülmesi için buna yönelik politikalar oluşturulması ve konuya ilişkin farkındalık yaratılması gereklidir. Bu kapsamda da etik davranış ve iş yapma kurallarının belirlenmesi, yolsuzlukların önlenmesi için etik ihlali ve yolsuzluk ihbar hatlarının kurulması ve bunların iç kontrol sistemlerine entegre edilmesi önemiyet arz etmektedir. Bu ihbar hatları yalnızca iç paydaşlara değil dış paydaşlara da yönelik olmalı ve etkin bir şekilde çalışıp çalışmadığı da yönetim tarafından sürekli izlenmelidir.

Buna ek olarak, yolsuzlukla proaktif mücadele politikası kapsamında yolsuzluk ve ihbar hatlarının kullanımına yönelik farkındalık da artırılmalıdır. Yolsuzlukla mücadele farkında-

lığı olmadan ve bu durum şirket politikası haline getirilmeden, göstermelik olarak kurulan sistemlerin etkin bir şekilde işletilmemesi, görünüşte bir güvenlik duygusu yaratarak daha büyük bir risk yaratma potansiyeli ortaya çıkaracaktır. Bu yüzden, özellikle finansal kurumların yönetimlerinin yolsuzlukla proaktif bir şekilde mücadele etmek için şirket yönetim kademesinde bir farkındalık yaratması, bu mücadeleyi bir şirket politikası haline getirmesi, iç kontrol ve iç denetim birimlerinin yanı sıra, ihbar hatlarının da etkin bir şekilde işlemlerini sağlamalarının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Finansal kurumlar tarafından etik ve yolsuzluk ihbar hatlarının kurularak etkin bir şekilde işletilmesinin yanı sıra, düzenleyici otoritelerin de yapacakları düzenlemelerle kendi bünyelerinde ihbar sistemlerini oluşturmaları, finansal kurumlarda yolsuzlukların önlenmesinde endişeler, korkular vb. nedenlerle yapılamayan ihbarlardan doğan eksikliği de gidebilecektir. Ayrıca, düzenleyici kurumların ihbar sistemini ödül sistemi ile desteklemesi ve ihbarcıları koruyucu düzenlemeleri de yapmaları halinde yolsuzlukların önlenmesi için daha etkin bir mücadelenin sağlanmasının mümkün hale geleceği düşünülmektedir³.

Aslında, buna benzer bir ihbar ve ödül sistemi yaklaşık 93 yıldır vergi kayıp ve kaçığının önlenmesi amacıyla T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından "26.12.1931 tarih ve 1905 sayılı Kanun" çerçevesinde kullanılmaktadır. Bu kapsamda 2018-2022 yılları arasında 1555 ihbar karşılığında muhbirlere toplam 55.107.259 TL ödenmiş olup, bu verilerden sistemin etkili bir şekilde işlediği anlaşılmaktadır⁴.

Sonuç olarak, finansal kurumlarda yolsuzlukla etkin bir şekilde mücadele edilebilmesi için öncelikle yönetimler tarafından proaktif bir yolsuzlukla mücadele politikası oluşturulması, konuya ilişkin farkındalık yaratılması; ayrıca, bu kapsamda etik davranış ve iş yapma kurallarının belirlenmesi, yolsuzluk ihbar hatlarının kurulması ve bunların iç kontrol sistemlerine entegre edilmesi gereklidir. Buna ek olarak, düzenleyici ve denetleyici otoritelerin yapacakları hukuki düzenlemelerle oluşturacakları ihbar ve ödül sistemlerinin de yolsuzlukların önlenmesi ile ilgili mücadelenin etkinliğini artıracığı düşünülmektedir.

² <<https://acfepublic.s3.us-west-2.amazonaws.com/2022+Report+to+the+Nations.pdf>> erişim tarihi: 28.11.2023

³ Dr. Osman Bahadır SİNAN, Hulusi İlker EVİN, Dr. Av. Ahmet TOK, 2021.

⁴ <<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/vergi-kaciranlari-ihbar-edenler-odulunu-aldi/2870841>>, erişim tarihi: 28.11.2023

KATKIDA BULUNANLAR**Takım Üyeleri**

Ahmet Tok

Aslı Küçükgüngör

Ayça Özer

Aynur Keskin

Barbaros Yalçın

Bülent Tokgöz

Celali Yılmaz

Dilek Balıoğlu

Döndü Duran

Egehan Coşkun

Elif Gönençer

Emrah Özbay

Engin Yavuz

Gökhan Demir

Güzin Taşkın

Haktan Yılğan

Kubilay Dağlı

Özge Kahraman

Samet Yıldırım

Seçil Sayın Kutluca

Selcan Olca Önen

Selen Derin

Selim Soydemir

Selin Silahyürekli Soylu

Tuğba Çakın

Yalçın Özge Okat

Zafer Sayar

Aslı KÜÇÜKGÜNGÖR

Redaksiyon Komitesi

Ahmet Tok

Ali Cem Suca

Alp Tekince

Celali Yılmaz

Elif Gönençer

Eyüp Kadioğlu (Mizanpaj ve Dizayn)

İlker Evin

Melda Gürbüz